

Lausunto Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelmasta vuosille 2022-2027

146/11.03.09/2021

RakYmplk 21.04.2021 § 64 Kemijoen vesistöalueelta on maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä (20.12.2018) nimetty valtakunnallisesti merkittäväksi tulvariskialueiksi Rovaniemi, Kemijärvi ja Kittilä. Tulvariskien vähentämiseksi, tulvien ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi sekä tulviin varau-umisen parantamiseksi merkittävän tulvariskialueen sisältäville vesistö- ja merenrannikon alueille on laadittu tulva-riskien hallintasuunnitelmat. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tekemän tulvariskien alustavan arvion perusteella maa- ja metsä-talousministeriö nimesi 20.12.2018 Kemijoen vesistöalueelta Rovaniemen, Kittilän ja Kemijärven merkittäviksi tulva-riskialueiksi. Kemijoen vesistöalueelle on laadittu tulvariskien hallintasuunnitelma vuosille 2016–2021. Hallintasuunnitelmassa on esitetty tulvariskien hallinnan tavoitteet ja toimenpiteet tulvariskien vähentämiseksi, tulvien ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi sekä tulviin varautumisen parantamiseksi (laki tulvariskien hallinnasta 620/2010). Toimenpide-ehdotuksissa on esitetty nykykäytäntöjen kehittämistä sekä uusien toimenpiteiden ja käytäntöjen laatimista.

Suunnitelmassa on tarkasteltu muun muassa tulvien ennustamista ja niistä varoittamista sekä maankäyttöä ja pelastustoimintaa. Tulvavesien pidättämisen, perkauksien ja pengerrysten tarve ja mahdollisuudet on selvitetty vesienhoidon tavoitteet huomioiden. Tulvaryhmässä Kittilän kunnan edustajana on ollut Lauri Kurula. Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelmaehdotuksesta vuosille 2016–2021 maa- ja metsätalousministeriö on antanut kaksi päätöstä (18.12.2015 ja 12.1.2019), joiden myötä Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelma vuosille 2016–2021 on hyväksytty vain osittain. Päätöksessään 18.12.2015 maa- ja metsätalousministeriö hyväksyi Kemijoen vesistöalueen tulvariskien hallinta-suunnitelman vuosille 2016–2021 lukuun ottamatta suunnitelman lukuja 8.2, 9.3, 10.2 ja 11.1 niiltä osin, kuin tulva-riskien hallinnan tavoitetasoksi oli asetettu keskimäärin kerran 250 vuodessa toistuva tulva ja toimenpiteenä tämän tavoitetason saavuttamiseksi oli tulvavesien pidättäminen vesistöalueella Kemihaaran uudella säännöstelyaltaalla.

Hallintasuunnitelmaehdotuksen hyväksymättä jääneet osat olivat:

- Luku 8.2 Tavoitteet: Tulvariskien hallinnan tavoitteet Rovaniemellä, Kittilässä ja Kemijärvellä erittäin harvinaisella (1/250a) tulvalla (Taulukko 18: Rovaniemen, Kittilän ja Kemijärven tulvariskien hallinnan tavoitteet).

- Luku 9.3 Toimenpiteiden arvioinnin johtopäätökset: Tulvavesien pidättäminen vesistöalueella uudella sään-nöstelyaltaalla (Taulukko 28: Hallintasuunnitelmassa esitettävät toimenpiteet Kemijoen vesistöalueella).
- Luku 10.2 Tulvasuojelutoimenpiteet: 10.2.3 Tulvavesien pidättäminen vesistöalueella uudella säännöstelyal-taalla
- Luku 11.1 Toimenpiteiden yhteenveto ja etusijajärjestys: Tulvavesien pidättäminen vesistöalueella uudella säännöstelyaltaalla (Taulukko 56: Kemijoen tulvariskien hallinnan toimenpiteiden priorisointi sekä taulukko 57b: Yhteenveto hallintasuunnitelmassa esitetyistä toimenpiteistä ja niiden priorisoinnista).

Ministeriö siirsi asian ratkaistavaksi edellä sanotuilta osin sen jälkeen, kun Kemihaaran altaan aluevarauksen sallit-tavuus Natura-alueen Kemihaaran suot (FI1300907) suojelun kannalta oli ratkaistu luonnonsuojelulain (1096/1996) 66 §:n mukaisesti tuolloin vireillä olleen Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavoituksen yhteydessä. Valtioneuvosto hylkäsi 1.2.2018 (VN päätös nro YM4/577/2016) Lapin liiton hakemuksen Kemihaaran alueen osalta, koska luonto-direktiivin (92/43/ETY) 6 artiklan 4 kohdan, direktiivin 6 artiklaa koskevan Euroopan unionin tuomioistuimen oikeus-käytännön, komission ei-sitovan tulkintaohjeen sekä luonnonsuojelulain 66 §:n mukainen edellytys vaihtoehtoisten ratkaisujen puuttumisesta ei asiassa täyttnyt.

Maa- ja metsätalousministeriö jätti 12.11.2019 osittain hyväksymättä Kemijoen vesistöalueen tulvariskien hallinta-suunnitelmaehdotuksen vuosille 2016–2021 ja palautti suunnitelman Lapin ELY-keskukselle uudelleen valmisteluun (MMM päätös 12.11.2019). Päätöksen mukaan Kemijoen suunnitelmaehdotusta oli muutettava siten, että suunnitelmaan asetetut tulvariskien hallinnan tavoitteet ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi vastaavat toisiaan. Suunnitelmassa esitetyn uuden säännöstelyaltaan sijasta tuli esittää muita toimenpiteitä, joilla ehdotuksessa tarkoitetut kohteet Rovaniemellä, Kittilässä ja Kemijärvellä voidaan suojata keskimäärin kerran 250 vuodessa toistuvilta tulvilta. Vaihtoehtoisesti suunnitelmaehdotuksen tavoite tuli asettaa ja sen edellyttämät toimenpiteet tuli mitoittaa useammin kuin keskimäärin kerran 250 vuodessa toistuvilta tulvilta suojautumiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriön päätöksen mukaan Kemijoen vesistöalueen tulvariskien hallintasuunnitelmaan vuosille 2016–2021 tarvittavien muutosten valmistelua ei ollut tarkoituksenmukaista erottaa vuosille 2022–2027 valmisteltavasta hallintasuunnitelmasta. Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelmassa vuosille 2022–2027 tuli ottaa huomioon ministeriön päätös ja sen osana tuli esittää muutokset vuoden 2016–2021 hallintasuunnitelmaan.

Tulvariskien alustavan arvioinnin selvityksessä eniten tulvariskikohteita löytyi Rovaniemeltä ja Kittilästä.

Seuraavat muutokset tehtiin tavoitteisiin:

- Tavoiteluku on uudistettu kokonaan ja tavoitteet ja niiden saavuttamista on kuvattu 1. kautta tarkemmin. Myös tavoitteiden ja toimenpiteiden yhteys on ensimmäistä kautta tarkemmin tuotu esille.

- Tavoitelukuun on lisätty oma luku vuosien 2016–2021 hallintasuunnitelmassa esitetyille tavoitteille ja kuvattu niiden edistyminen.

- 2. kauden hallintasuunnitelmassa kaikkien tavoitteiden tavoitetasoja (pl. vaikeasti evakuoitavat kohteet) on laskettu siten, että merkittäville tulvariskialueilla ensisijaisesti pyritään suojaamaan kohteet 1/100a tulvilta ja 1/250a tulvien tavoitetasoa tavoitellaan vasta toissijaisesti, kun ensisijainen tavoite on saavutettu.

Tulva-riskialueiden ulkopuolella ensisijainen tavoitetaso on 1/50a tulva ja toissijainen tavoitetaso 1/100a tulva.

Vs.Ympäristösihteeri:

Ympäristönsuojeluviranomainen lausuu asiassa seuraavaa:

Tulvariskien hallinta ei kuulu ympäristönsuojeluviranomaiselle, mutta ympäristövahinkojen korjauksen valvonta ja resurssien hukkaamiseen puuttuminen ja kestävä kehitys ovat viranomaisen tehtäviä.

Kittilän tulvasuojausta on suunniteltu toteutettavan useamman suunnittelukauden (6vuotta) aikana. Yhteiskunnallisesti tärkeitä ja hankalasti evakuoitavia rakennuksia (sairaalat ym.) on tarkoitus suojata 1/250 vuoden todennäköisyydellä esiintyviä tulvia vastaan. Suunnitelmassa ei ole esitetty alimpien kastuvien rakenteiden turvavaraa suunniteltaessa uusia yhteiskunnallisesti merkittäviä rakennuksia 1/250 alueille

Resurssien tehokkaan ja säästävällisen käytön mukaisesti olisi harkittava myös koulujen ja pelastustoimen rakennusten sijoittamista tai suojaamista 1/250 tulvan ulottumattomiin.

Huomattavaa on, että ELY-keskuksen vuonna 2019 tekemä Kittilän tulvakartoitus (Anna Kurkela 13.2.2020) on eri skenaariot laskettu taaksepäin ulottuvan datan perusteella, eikä ole selvää kuinka ilmastonmuutos ja lumen määrän lisääntyminen on otettu laskennassa huomioon. 1/250 tulva tarkoittaa tulvaa joka toteutuu 0,4% vuotuisella todennäköisyydellä.

Ympäristöä mahdollisesti pilaavien toimintojen sijoittelussa ja

suojaamisessa tulee huomioida myös Kirkkojärven säännöstelyn nostama pohjaveden pinta kirkonkylän alueella.

Päätös:

Oula Vuolli esitti, että poistetaan lausunnosta seuraavat kohdat:
Suunnitelmassa ei ole esitetty alimpien kastuvien rakenteiden turvavaraa suunniteltaessa uusia yhteiskunnallisesti merkittäviä rakennuksia 1/250 alueille

Resurssien tehokkaan ja säästäväisen käytön mukaisesti olisi harkittava myös koulujen ja pelastustoimen rakennusten sijoittamista tai suojaamista 1/250 tulvan ulottumattomiin.

Huomattavaa on, että ELY-keskuksen vuonna 2019 tekemä Kittilän tulvakartoitus (Anna Kurkela 13.2.2020) on eri skenaariot laskettu taaksepäin ulottuvan datan perusteella, eikä ole selvää kuinka ilmastonmuutos ja lumen määrän lisääntyminen on otettu laskennassa huomioon. 1/250 tulva tarkoittaa tulvaa joka toteutuu 0,4% vuotuisella todennäköisyydellä.

Esitystä ei kannatettu ja se raukesi.

Vs. ympäristösihteeri esitys tuli lausunnoksi.
